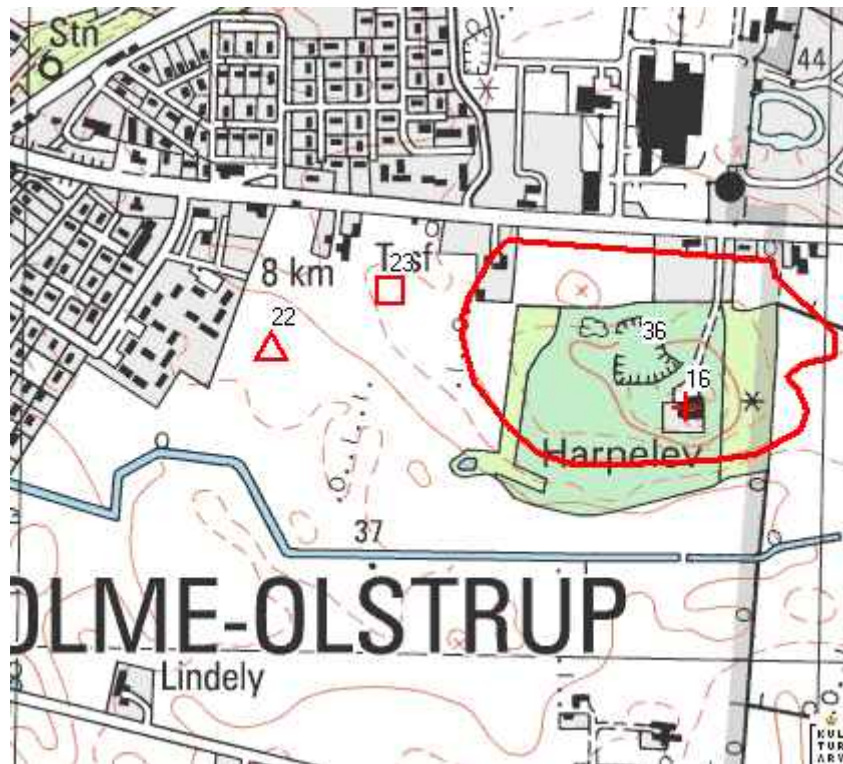

Harpelev Vest

Prøvegravningsrapport

NÆM 2006:110
KUAS FOR 2003-2123-0898

Næstved Museum 2006

Harpelev Vest

Prøvegravningsrapport

J.nr. NÆM 2006:110; KUAS FOR 2003-2123-0898

Holme-Olstrup Sogn, Hammer Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø).

Stednr. 05.04.02.

4-cm kort: 1512 IV SV

Harpelev Vest. Enkelte fyldskifter; heraf to mulige kogestensgrube fra oldtiden og en nyere tids skelgrøf. Desuden en del recente fyldskifter (dræn) og "naturlig aktivitet" - gamle vådområder, rodvælttere o.lign. Udgravningsleder: Mette C. Olsen.

Indhold

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	4
Administrative data	4
Øvrige data	4
Topografi, terræn og undergrund	4
Målesystem	5
Udgravningsmetode	5
Undersøgelsens resultater	7
Anlægsliste	8
Tegningsliste	9
Fotoliste	9

Bilag

Div. kort og oversigtsplaner

Abstract

Ved prøvegravning af et område på ca. 64.000m² fremkom enkelte fyldskifter, hvoraf mindst én kogestensgrube kan henføres til oldtiden. Desuden fandtes en øst-vest forløbende skelgrøft på den sydlige halvdel af udgravningsarealet. Grøften kan genfindes på kort fra 1800-tallet. Herudover fremkom adskillige mere eller mindre "naturlige" fyldskifter (gamle vådområder, rodvæltene o.lign.) samt nedgravninger (bl.a. dræn) af nyere dato. Flere anlæg (de fleste dog af mindre betydning; dræn o.lign.) kunne ikke undersøges pga. en særdeles høj grundvandsstand ved *Søgegrøft 1-4* (mod nordøst) samt på hele den sydlige halvdel af udgravningsarealet. Søgegrøfterne i disse områder løb meget hurtigt fulde af vand.

Det blev ikke anset for nødvendigt at foretage yderligere undersøgelser på arealet, og Næstved Museum anser derfor sagen for afsluttet.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med udstykning og byggemodning af et areal på ca. 64.000 m² ved Landevejen i Holme Olstrup anmodede bygherre Lars Juhl (Lars Juhl Invest ApS) Næstved Museum om at få foretaget en prøvegravning af området.

Prøveudgravningsområdet indbefattede bl.a. en del af Kulturarvsareal sb. 05.04.02-36 ved Harpelev med rige begravelser fra romersk jernalder, desuden var området topografisk set velegnet til bebyggelses- hhv. yderligere gravaktivitet.

Administrative data

Alle relevante papirer mht. sagens gang er arkiveret på Næstved Museum.

Privat bygherre og finansier var Lars Juhl Invest ApS (Vestre Kaj 6, 4700 Næstved).

Undersøgelsen blev foretaget af Næstved Museum, og al originaldokumentation opbevares på museet.

Øvrige data

Jordafrømningen blev påbegyndt d. 4/3 2006, og hele prøvegravningen (incl. registrering af søgegrøfter og fremkomne anlæg) blev afsluttet d. 30/3 2006.

Undersøgelsen blev foretaget af stud.cand.mag. Mette C. Olsen. Ansvarlig leder var museumsinspektør Thomas Roland, Næstved Museum.

Jordafrømningen blev udført vha. en rendegraver med en skovlbredde på 150 cm, maskinfører var Skipper Mortensen (Skiippers Dræning).

Vejrforhold: Skiftende med sol, regn og skyer.

Topografi, terræn og undergrund

Prøvegravningsarealet lå forholdsvis højt placeret i nord (ca. kote 44-46 m OH) og herefter faldende mod syd (kote 37 ved bækken). På den sydlige halvdel af udgravningsarealet fandtes en lille forhøjning i terrænet (ved *Søgegrøft 9-10*), som blev undersøgt for mulige stenalderfund, her fandtes enkelte, ubetydelige flintafslag af forskellig størrelse på overgangen mellem muld og undergrund, ingen af disse blev dog hjemtaget.

Søgegrøft 1-4 lå placeret i en fårefold, som - på trods af at denne lå omkring kote 45-46 m OH dvs. forholdsvis højt - stod under vand på selve udgravningstidspunktet i det tidlige forår. Der fandtes en del dræn i dette område, hvoraf flere så ud til at være stoppede. Muldlaget i *Søgegrøft 1-4* lå på 25-30 cm. Undergrunden varierede fra næsten ren gul sand til sandblandet ler i mørkere gulbrune til grågule nuancer samt spredte rødbrune jernudfældninger. Den mørkeste undergrund fandtes i *Søgegrøft 4* tættest ind mod den "sø" (tidligere vådområde), som fandtes over et større område i fårefolden.

Søgegrøft 5-7 lå placeret i en velvoksen granplantage. Muldlaget varierede fra 25-35 cm. Undergrunden bestod af næsten ren gul sand, og der fandtes enkelte dræn samt enkelte pløjesor. Længst mod nord i *Søgegrøft 6* fandtes et mørkt ”flyvesandslag / gl. pløjelag” på ca. 30 cm under selve pløjelaget, som tyndede ud mod syd / ned af bakkeskråningen. Da søgegrøfterne lå i en granplantage fandtes en del ”naturlige fyldskifter”: rødde, rodvæltre mv.

Søgegrøft 8-14 lå på selve hovedområdet: en bakkeskråning faldende fra nord mod syd med en mindre forhøjning på den sydlige halvdel af udgravningsarealet ved *Søgegrøft 9-10*. Lige syd for selve udgravningsområdet fandtes et lille vandløb, som så ud til at være blevet rettet ud på et tidspunkt. Muldlaget varierede fra ca. 20 cm på toppen af bakkeskråningen længst mod nord til ca. 30 cm i syd. I den lavning, som fandtes ca. midt på området, kunne muldlaget være op til 40 cm. Undergrunden bestod generelt af næsten ren sand i forskellige gullige nuancer og med spredte rødbrune jernudfældninger. I lavningen, som sandsynligvis er en del af et ældre vådområde gående mod syd, blev undergrunden dog noget mørkere, den bestod dog stadigvæk hovedsageligt af sand. Der fandtes en del dræn (typisk i syd) og pløjesor (typisk i nord) samt dyreaktiviteter og naturlige fyldforandringer i undergrunden. Hele den sydlige halvdel af udgravningsarealet var præget af en meget høj grundvandsstand, og en del af grøfterne i dette område kom hurtigt til at stå under vand.

I *Søgegrøft 9-10* udlagdes som tidligere nævnt på en lille forhøjning ca. midt på arealet, og her fandtes enkelte flintafslag på overgangen mellem muld og undergrund, disse blev dog ikke hjemtaget.

Der blev stort set ikke fundet nogen større sten i undergrunden.

Målesystem

Søgegrøfterne samt de mindre udvidelser og få anlæg blev indmålt med håndholdt GPS (LMK 249-338) og en mindre usikkerhed må påregnes. GPS-målingerne er via MapInfo overført til kort. Koordinatliste findes blandt originalmaterialet.

Grøfterne er indmålt med et punkt i midten af hver ende samt et til flere steder undervejs, hvor det blev skønnet nødvendigt. Anlæggene (A1-A10) blev indmålt med et punkt i midten.

Udgravningsmetode

Med en rendegraver (skovlbredde 150 cm) blev der trukket i alt 13 nord-nordøst til syd-sydvest-gående søgegrøfter (samt en mindre grøft mellem *Søgegrøft 9 og 10*) med ca. 20 meters mellemrum. Enkelte steder blev søgegrøfterne af forskellige årsager: en eksisterende granplantage ved *Søgegrøft 5-7* og en ret høj grundvandsstand på hele den sydlige halvdel af udgravningsarealet (umiddelbart syd for selve udgravningsområdet findes et mindre vandløb), enten ikke trukket helt igennem eller ligefrem udeladt, hvor det ikke var muligt at grave disse. Der blev foretaget enkelte udvidelser i forbindelse med søgegrøfterne for at forfølge mulige anlægsspor o.lign.

I *Søgegrøft 10* fandtes tilsyneladende spor af en øst-vest forløbende skelgrøft (A8-A10) og for at verificere denne opfattelse, blev *Grøft 14* mellem *Søgegrøft 9 og 10* åbnet. Da skelgrøften også kunne genfindes her, må det formodes, at den også har været i op til flere af de øvrige søgegrøfter, som desværre stod under vand i dette område og derfor ikke kunne undersøges.

Anlæggene (A1-A10) er nummereret fortløbende og snittet med spade, herefter blev deres karakter, fyld og dimensioner beskrevet på planerne T1-T2.

Recente anlæg, dræn, naturlige fyldskifter og dyreaktiviteter er som udgangspunkt ikke undersøgt nærmere, i tvivlsspørgsmål blev der dog stukket en spade i jorden, for at afklare om det drejede sig om et arkæologisk interessant, menneskeskabt fænomen eller ej.

I stort set alle søgegrøfter fandtes et til flere fyldskifter, som nåede at blive oversvømmet, før de kunne blive grundigt undersøgt – det drejede sig dog typisk om mindre interessante (drænlignende) anlæg.

Ligesom anlægsmængden, var også fundmængden særdeles sparsom. Kun på en lille forhøjning i terrænet ca. midt på udgravningsarealet i *Søgegrøft 9-10* samt sydligt i *Søgegrøft 10* ved LMK 330 fandtes der enkelte ubearbejdede flintafslag af varierende størrelse på overgangen mellem muld og undergrund (ej hjemtaget). Under prøvegravningen blev området overfladisk afsøgt med detektor dog uden resultat. Der blev ikke hjemtaget nogen fund.

Der blev taget flere oversigtsbilleder af selve udgravningsområdet, jf. fotoliste.

Målebordskort ca. 1900 med angivelse af det øst-vest forløbende dige

Undersøgelsens resultater

Der blev på det ca. 64.000m² gravet i alt 14 søgegrøfter med ca. 20 meters mellemrum. Herfra måtte dog på den sydlige del i flere tilfælde afviges, da området var stærkt vandlidende.

Anlægsmængden var overraskende lille, idet der kun blev registreret 10 anlæg (A1-A10). Disse udgjordes af én (muligvis to) bålpladser / kogestensgruber?, et recent fyldskifte, et naturligt fyldskifte, tre mulige, spredte stolpehuller og en skelgrøft. Derudover blev der snittet og undersøgt yderligere en del recente og naturskabte fyldskifter uden arkæologisk interesse, og som derfor ikke er blevet beskrevet yderligere.

De fremkom således kun et (muligvis to) anlæg af oldtidskarakter, nemlig kogestensgruben A1 (samt evt. A6). Herudover fandtes en øst-vest orienteret skelgrøft, der kan genfindes på kortmateriale fra 1800-tallet.

Der blev ikke hjemtaget nogen fund, selvom der blev fundet enkelte spredte flintafslag, bl.a. på den lille forhøjning sydligt på udgravningsarealet i *Søgegrøft 9-10*.

Det overraskende pauvre resultat af prøvegravningen vækker forundring: Topografisk set er arealet således oplagt at forvente både stenalderbosættelse ved bredden af det bækgenomstrømmede vådområde mod syd ligesom det højereliggende plateau mod nord syntes velegnet til bosættelse fra oldtidens senere perioder – ikke mindst det rige gravfelt på Harpelev-højen umiddelbart op til taget i betragtning. Det fundtomme billede var dog temmelig klart, da det generelt var tydeligt at se evt. anlægsspor i undergrunden, ligesom arealerne tilsyneladende ikke var voldsomt nedpløjet og området kun i granplantagen mod øst i større omfang var forstyrret i nyere tid. Heller ingen løsfund fra markerne synes at antyde, at der har været bosættelse på arealet i oldtiden. De meget spredte stykker løsfunden flint på forhøjningen mod syd muligvis som eneste undtagelse.

Det blev ikke anset for nødvendigt at foretage yderligere undersøgelser på arealet, og Næstved Museum anser derfor sagen for afsluttet.

Anlægsliste

Søgegrøft 2:

A1 Kogestensgrube

Dia.: 60 cm. Dybde: 5-10 cm. Kun bunden af anlægget var bevaret. Fyld: Gulgråbrun – sortbrun (pga. trækul), meget let humøs, heterogen – opbl. med gulgrå, leret undergrund, lerbl. sand, en knytnevemor ildpåvirket sten.
LMK: 258.

Søgegrøft 4:

A2 Fyldskifte, sandsynligvis recent.

Dia.: 30x35 cm. Dybde: 20 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Brun muld, homogen, skarpt afgrænset i flade såvel som i profil.
LMK: 252.

Søgegrøft 6:

A3 Stolpehul / naturligt fyldskifte?

Dia.: 50x60 cm. Dybde: 20 cm. Afrundet bund. Fyld: Lys gulbrun – mørk gulbrun, let humøs, heterogen – opbl. med gullig, sandet undergrund, sand, nedsivninger.
LMK: 275.

A4 Stolpehul / naturligt fyldskifte?

Dia.: 50x60 cm. Dybde: 10 cm. Fyld: Lys gulbrun, meget let humøs, heterogen – opbl. med gul, sandet undergrund, sand.
LMK: 274.

Søgegrøft 8:

A5 Stolpehul / recent fyldskifte?

Dia.: 30-35 cm. Dybde: 6 cm. Forholdsvis flad bund. Fyld: Gulbrun brun (muld?), humøs, homogen, lerbl. sand, forholdsvis skarpt afgrænset i flade og profil.
LMK: 311.

Søgegrøft 9:

A6 Kogegrube? Muligvis være af nyere dato.

Dia.: 50x40 cm. Ret tydelig afgrænsning i fladen. Dybde: 0-5 cm. Bunden af anlægget, med en uklar overgang ned mod undergrunden. Fyld: Brun – sortbrun (en del trækul), humøs, heterogen – opbl. med gulgrå, sandet undergrund, sand, en del bevaret træ i fylden (ikke hjemtaget!).
LMK: 299.

Søgegrøft 10 og 14:

A7 Fyldskifte, formentlig naturligt (rodvælter el. lign.).

Dia.: 70x110 cm. Dybde: 0-5 cm. Mange nedsivninger! Fyld: Brungul – sort (formentlig pga. naturlige farveforskelle i undergrunden, ingen trækul), meget let humøs, heterogen – opbl. med gullig, sandet undergrund, sand.
LMK: 332

A8 Nordlig vold - i forb. med skelgrøft.

Bredde: 90-95 cm. Dybde: 5-15 cm. Fyld: Gulbrun – brun, let humøs – humøs, heterogen – opbl. med gullig, sandet undergrund, let lerbl. sand – næsten ren sand.
LMK: 325 og 335.

A9 Skel – i skelgrøft.

Bredde: 280-290 cm. Fyld: Brungul – grågul, let lerbl. sand = undergrund!
LMK: 326 og 336.

A10 Sydlig vold – i forb. med skelgrøft.

Bredde: 90-100 cm. Dybde: 10-20 cm. Flad bund. Fyld: Gulbrun – brun, forholdsvis homogen, let humøs – humøs, let lerbl. sand.
LMK: 327 og 337

Tegningsliste

T1	Beskrivelse og anlægsbeskrivelser af <i>Søgegrøft 1-6</i> .
T2	Beskrivelse og anlægsbeskrivelser af <i>Søgegrøft 7-14</i> .

Fotoliste

Farvefilm

Nr.	Motiv
1-7	Hovedfelt, Oversigt fra NV
8-9	- , Oversigt fra S
10-12	- (S-del), Oversigt fra V
13	- , Oversigt fra S
14	- (S-del), Oversigt fra V
15	- (S-del), Oversigt fra Ø
16-17	- (granplantagen), Oversigt
18-19	NØ-felt (fårefolden), Oversigt fra SV
20-23	Hovedfelt (granplantagen), Oversigt
24-27	- (granplantagen), Oversigt inkl. jordvold N for vanding udenfor arealet
28-29	NØ-felt (fårefolden), Får fra SV
30	- , Oversigt fra SV
31	- , Oversigt fra SØ
32	- , Grøft 1 fra S

NÆM 2006:110

Harpelev Vest

